

ישהה בין תפלה לתפלה?

רב הונא ורב חסדא השיבו על נידון זה:

חד אמר לאחר שסיים את הראשונה ימתין עד כדי שתתחונן דעתו עליו [שתתיישב דעתו לערוך דבריו בלשון תחנה].

וחד אמר: ימתין עד כדי שתתחולל דעתו עליו [לשון "חילו", ואף הוא לשון תפלה].⁽⁵⁶⁾

מפרשת הגמרא את דבריהם: מאן דאמר "כדי שתתחונן דעתו עליו", נקט לשון זו, משום דכתיב [דברים ג כג] "ואתחנן אל ה'".

ומאן דאמר "כדי שתתחולל דעתו עליו", נקט לשון זו, משום דכתיב [שמות לב יא] "ויחל משה".

אמר רב ענן אמר רב: טעה ולא הזכיר "יעלה ויבא" של ראש חדש בתפלת ערבית, אין מחזירין אותו להתפלל שוב, לפי⁽⁵⁷⁾

והטור [קה] נקט כשבא להתפלל תשלומין, ומשמע שהטועה וחוזר אינו צריך להמתין כלל, כי הן כתפלה אחת, ויתכן שאינו אומר אפילו "ה' שפתי", וכ"כ הריטב"א בתענית [ג ב, ויתכן שכוונתו רק בנזכר באמצע, וחוזר לראש]. ובמ"ב כתב שהשהיה לפני תשלומין, שייכת רק כשמשלים מנחה בערבית, שרק בה אינו אומר אשרי ביניהן, אכן מדברי הגר"א [תרכב ה] משמע שהמקור לומר "אשרי" הוא מדין השהיה שתחונן דעתו, וראה בסמוך.

56. רש"י כתב ששניהם שיעור אחד אמרו, אלא שכל אחד אמרה בלשון אחר, ובדמשק אליעזר [קה ב] ביאר שנחלקו במחלוקת דלעיל, אם תפלת קבע היא כשאינו עורכה בלשון תחנונים, או שדומה עליו כמשא, וצריך שיתחולל בחיל ורעדה.

ובתוס' [ד"ה כדי] הביאו ירושלמי [ה"ו] אמרו ששיעור זה הוא כשילך ד' אמות, וראה שם שנחלקו אם צריך שילך בפועל, או די בשיעור זמן כדי הילוך זה. וראה ביאור הגר"א [קכג ב] שכוונת תוס' לשיעור הזמן. ובמאירי כתב שאם אינו שוהה כך, יקרא ביניהם מעט, כגון "אשרי".

וורבינו חננאל כתב שקבעו את שיעור

השהיה כפי שתסור אימת הצבור מהש"ץ, ונחלקו אם שיעורה כפי שמכוון לבו להתחנן לקבל פרס, או כדי לחלות מניו שימחל לו והוא שיעור גדול יותר.

57. הרי"ף [יט א] כתב שאם טעה שליל שבת או יו"ט מחזירין אותו, וביאר רבינו יונה כי קדושתן גם בלילה". והביא שיש שאמרו שהשוכח יעלה ויבא בליל ראש השנה אינו חוזר כי תלוי בר"ח, ודחה דבריהם כי מפני חומרת יו"ט שבו אינו נידון כר"ח.

ובבית הלוי [ח"א מב] ובשעה"צ [תקפב ד] סתרו מכח זה את מה שהביא החיי אדם [כד י] בשם רבי אבלי פאסוולר שגם הטועה בליל ראש השנה ואמר "האל הקדוש" אינו חוזר, כיעלה ויבא בליל ר"ח. ועוד תמהו שהרי שאר תפלתו של ר"ה, והרי זה כתרתי דסתר, [ובשעה"צ צידד שצריך לסיים בשל חול וראה זכרון שמואל כב].

ובבנין שלמה [הוספות יח] ואגרות משה [או"ח קע] כתבו כי רק יעלה ויבא תלוי בשעה שנכנס היום לענין איסור מלאכה, אך אמירת "האל הקדוש" תלויה ב"דין", והוא מתחיל רק אחר קידוש החדש, ולכן אף שתפלתו של ר"ה, אין סתירה בהשמטת "המלך הקדוש" כל זמן